

MISKLEUN SCHIPHOL

Komt het nog goed met Schiphol?

De moderne en iets oudere geschiedenis staat vol met technische blunders en vergissingen: fenomenen van menselijke overmoed en kortzichtigheid. Een opsomming uit de losse pols: de toren van Babel, de opwerkingsfabriek in Kalkar, de Zeppelin, het Noord-Hollands kanaal, de Concorde, de dijk naar Ameland, bouw en inrichting van de Bijlmer.

Over al die fenomenen is veel te vertellen. Maar de hoofdzaak is steeds dat de goedgelovigen zich lieten overtuigen en dat het lang duurde voordat de vergissing werd toegegeven. Aan de miskleun is immers intussen zoveel prestigie en gevestigd belang verknoopt geraakt dat het lang duurt voordat de weg vrij is voor openheid en eerlijkheid. Soms helpt een ramp (zoals bij de Zeppelin en de Concorde) maar meestal is het pas een volgende generatie die de waarheid onder ogen durft te zien.

Als ik me niet vergis hebben wij momenteel in eigen land met twee van die miskleunen te maken. De ene is de Betuwelijn, die straks niet het antwoord op de files zal zijn dat ons indertijd werd beloofd. Hij wordt weliswaar veel duurder dan geraamd, maar dat is gewoon bij grote investeringen en iedereen weet dat van tevoren. Dat het land eigenlijk veel beter gediend zou zijn met een stelsel van light-rail in de Randstad dan met een goederenspoorlijn naar nergens - dat wordt nu allengs duidelijk. De 'point of no return' is echter intussen gepasseerd, zo wordt ons voorgehouden, dus bouwen we maar verder.

De andere miskleun is Schiphol, de kurk waarop..., enzovoorts. Onlangs kreeg ik een uitbreidingsplan van Amsterdam in handen, gedateerd tweede helft jaren dertig van de vorige eeuw. Het Amsterdamse Bos was net zo'n beetje klaar en aan de overkant van de Ringvaart lag een afgeperkt weiland: Schiphol. Een paar loodsen met een beetje beton ervoor. Een plek waar slechts de elite in- en uitreisde. Gewone mensen keken toe met een ijsje en limonade met een rietje. De tijd van de allerlaatste Fokkers van de KLM en de eerste Douglas-toestellen. De race van de Uiver naar Melbourne en jongensboeken met de spannende titel: 'Amsterdam-Batavia in 24 uur'.

Allemaal geschiedenis. Zoals ook langzamerhand de glamour van de luchtvaart is verdwenen. Lang wachten, beknelde zitruimte, vertragingen, hinder voor de omgeving - dat begint zwaar te wegen. Toch heeft de ontwikkeling van onze nationale luchthaven nog lang van een bepaald soort populariteit geprofiteerd. Schiphol mocht groeien, in zekere zin ongebreideld. Maar na het ingebruiknemen van de vijfde baan - die zowel voor de 'mainport' als voor het milieu goed zou zijn (hoe bestaat het!) - komt nu langzamerhand de frustratie. Je mag het nog niet al te luid zeggen maar de feiten wijzen het uit: Schiphol ligt verkeerd en kan alleen nog maar groeien als het de oorlog verklaart aan de directe omgeving. Eigenlijk is dat al gebeurd.

In de jaren zeventig is door verstandige mensen op het alternatief gewezen: de Markerwaard. Mooi centraal in Nederland gelegen, geen hinder voor omwonenden, alle gelegenheid om de luchthaven, de start- en landingsbanen en de aan- en afvoer-(spoor-)wegen zo te bouwen dat ook in het dichtstbevolkte land ter wereld de hinder betrekkelijk draaglijk zou zijn. Maar wie toen de Markerwaard voorstelde, werd direct neergesabeld als vijand van het milieu: dat prachtige binnenmeer met die onvergetelijke stadjes langs de oever en de onschatbare waarde van de zoetwatervoorraad (en de belangen van al die watersporters met al die boten in Huizen, Volendam, Hoorn, Enkhuizen). Nu wordt duidelijk dat er indertijd geen serieuze afweging is geweest tussen te verwachten voor- en nadelen. Met een vreemd soort luchthartigheid werd besloten op dezelfde weg verder te gaan. Eigenlijk werd er dus niks besloten.

Komt het nog goed met Schiphol?

Sinds een van de omliggende burgemeesters het beladen woord 'vrijstaat' heeft gebruikt is het psychologische klimaat veranderd. Luchtvaart, Schiphol zijn niet meer sexy - maar worden gezien als vijanden van de maatschappelijk gewenste orde. En voor dat gedrag is het woord 'vrijstaat' beeldend. Ik vind het veelzeggend dat deze woorden niet zijn uitgesproken door politieke extremisten maar door lokale bestuurders van het traditionele midden. Als het politieke centrum bezwaar gaat maken is het tij vaak zozeer verlopen dat het tijd wordt om de bakens te verzetten. De bakens van de luchthaven.